❁ دوخاونوی سوبرانیه طرفندن محله امامله‌رینه ❁

(١)

غسپادین مینیستر ڤنوترینیخ دیل اوشبو ییل مارت‌نك ١٧ جی کون ٣٩٣ نچی نومیر اوزرنك دوخاونوی سوبرانیه‌یه یازمش پرید پیسانیه سنده آیته در: ١١ نچی توم ننك ١٢٣٥ نچی استاتیه سینه بناءً متریقه دفترینه یازلمای قالان کمسنه‌لرنك نسل‌ونسب‌لرینی تیکشرمك وظیفه‌سی دوخاونوی سوبرانیه محکمه‌سینه تابشرلمشدر ، شونك ایچون بو اشلرنی تفتیش ایتمك دوخاونوی سوبرانیه‌یه تیشلی بولمایدر • دیب • غ • مینیسترنك اوشبو پرید پیسانیه سینه بناءً متریقه دفترلرینه یازلمای قالان بالالر ویا نکاح وطلاق ومیت‌لرنی صونکندن یازمق اصلاً ممکن اولمیه‌چقدر • یعنی امامله‌ر نه کیفیت ایله دوخاونوی سوبرانیه‌یه تابشرسه‌لر ، متریقه‌لر شول کیفیت اوزرنده قاله‌چقلردر • متریقه دفترینه یازلمقدن مقصود خلقلرنك نسل‌ونسب‌لرینی ، وبعض طائفه‌لره ویرلمش « کناز » و « دووران » لك کبی امتیازلرنی ساقلامق هم ترکه تقسیم ایدلان وقتده مالنی ، شرعا تیشلی اولان وارثلره ویروب وارث اولمیانلرنك مال دعــوا ایدولرندن ساقلاب ، وارثلك وعصبه‌لك اثبات ایتمکدر • مثلا آتاسندن قالمش ماله وارث ایدوکن اثبات قیلور ایچون ، بالانك آتا وآناسینك وهر ایکی طرفده اولمش باباسینك اسمی ، هم آتا وآناسی آراسنده موافق شریعت عقد نکاح اولدیقی ، وآتاسینك وفات اولدیقی متریقه دفترنده آچیق وتمام یازلمش اولمیه تیشلیدر • بوروشده اولمازسه محکمه‌لر حضورنده مذکور ترکه‌یه وارث ایدوکنی اثبات ایلمك مشکل اولور • نکاح ، طلاق ، وارثلك کبی دعوالرده کامل اشانچ متریقه دفتری اولدیقی ایچون ، متریقه دفترینی بیك اجتهاد واعتبار ایله یازمق تیش ایدوکنی ، دوخاونوی سوبرانیه ، محله امامله‌رینه کوب مرتبه آنکلاتمش ایدی • امابوندن صونك امامله‌ردن کلمش متریقه‌لر دوخاونوی سوبرانیه‌ده کامل دقت ایله تفتیش ایدوله‌چکدر • ومذکور محکمه‌نك ١٨٩١ نچی ییلده تاراتمش « تنظیمات » (*) وهم اوشبو « فرمان » لرینه امتثال ایتمای حقوق شرعیه‌لرنی ابطال ـ وخلقلرنك نسل‌ونسب‌لرینی ضایع ایتمیه سبب اولان امامله‌ر «اوغلاونوی سوده» تابشرلوب اشلری تمام اولانه قدر اورنلرندن عزل ایدلوب توراله‌چقلردر •

(٢)

بعض امامله‌ر ، حضورلرنده ، ایر ایله خاتون آراسنده موافق شرع خلع ویاکه طلاق واقع اولسه‌ده ، خاتون طرفندن ویرله‌چك بدل خلع ایر اوزرینه تابشرلوب تمام اولمادوقی ایچون ، طلاق صورتنده ایر طرفندن ویرله‌چك مهر وعدة نفقه‌لری خاتونه تابشرلمادوقی ایچون یاکه « کیر باوی » ملرقه ویرمدیکلری ایچون متریقه‌یه یازمای کیچکتروب تورماقلری ، دوخاونوی سوبرانیه‌نك تفتیش ایدن اشلرندن معلوم اولمقده‌در • وحالبوکه بونده‌ای اشلرنك متریقه‌یه یازلمای تورماقلری شرعا ونظاما الوغ دعوالر چغوینه واماملرنك هم اوزلرینك ، حکم آستونده

(*) اوشبو ١٨٩١ نچی ییلده نشر اولنان «تنظیمات»، ٣٩٩٩ نچی نومیر اوزرنده ١٨٩٣ نچی یلده ایکنچی مرتبه تارالمشدر . کیله‌چکده هم مذکور اولور.

تعلیم ایدوب دائم الاوقات وعظ ونصیحت وحسن خلق ویومشق سوز ایله عامـة مسلمینك صلاحینه دلالت وسعی قیلمقدر • بناء علیه اماملردن الوغ وفضیلت اهللری اوزلرندن توبانلره هروقت حمایت وشفقت ایله اولوب هم کچوکلری اطاعت ومصلحت ایله ترکلیك ایدرکا اجتهاد قلمق لازمدر • اخوة اسلامیه‌یه رعایت وحقوق انسانیه‌ی کامل ایدرکا تروشمـاق اڭ مقدم امام‌لره تیشلی‌در • خصوصا عبادة‌لری ادا قلمیه پادشاه‌لرمز طرفندن اختیارلی اولومزی خاطردن چقارمای دائم شکرانه‌ده اولماق لازمدر • لـکن بعض امامل‌ر بارد‌رکه هیچ ضرور اولمیان حتی‌که شریعت ستر قلمیه قوشقان نرسه‌لر خصوصنده بربرسی هم محله خلقلری اوستندن دوخاونوی سوبرانیه وباشقه محکمه‌لره عرضه ویرمکده‌لر وکویا جبر وظلم کورمش عاجز وبیچاره‌لر مثالنچ دعوالر یروتمکده‌لردر • وحالبوکه امامل‌رنك بوروشده بربرسی هم باشقه‌لر ایله مصلحت‌سز وتچسز معیشت ایدولری وبر توقتمای حاکملر ومحکمه‌لر حضورلرنده یرولری ، اوزلرینك دوخاونوی اشلرنی تیشلی اولان روشچه ایده آلمای وخلقلر آراسنده تورلی تورلی دشمنلق وعداوة شایع اولمایه سبب اوله‌در بناء علیه بوندن صونك بوروشده ، یوق منرلنده اولان عیب‌لرنی زورکوروب اسلام قارنداشلری اوستندن محکمه‌لره عرضه ویروب یاکه باشقه‌لرنی عرضه ویرمیه دلالت ایدوب تورلی تورلی فتنه‌لر کورکازمیه سببچی اولان امامل‌ره دوخاونوی سوبرانیه کامل مرتبه دقت ایدوب عمللرینه تیشلی اولان جزالری یورته‌چکدر • شونك ایچون امامل‌ر ، ادوا کات‌لر روشنده دعوا وخصومت آرتندن یرومای ـ علما جنسندن اولماقلرنی بیلوب اوز خدمتلری ایله مشغول اولسونلر • اوشنداق موءذنلر مسجدلرنی تربیه‌لب وپاك ایدوب عبادة خانه روشنده توتسونلر • هم امامل‌رینه کچیلك کورکازوب اطاعت قیلورغه وآنلرنك بیورغان خدمتلرنی کامل ایتمك اجتهادنده اولسونلر •

چلین فخر الدینوف

سکره تار قدرغولوف

اوستال ناچالنیك تیری‌غولوف

(اوفا) ١٨٩٢ نچی ییل ٢٨ نچی مای‌ده — ٢٤٦٥ نچی نومبرده

محرر طرفندن ملاحظه :!) متریقه واوشنداق « سمینوی اسپیسکه » نك هرایکیسنده یازلمای قالانلر حقنده بوسیرکولرده برنرسه بیان ایدلمشدر . حالبوکه بوکبی کمسنه‌لر خصوصا قزلر اوله‌در . بناء علیه بوندای حادثه توغری کلان کمسنه‌لر ؛ سمینوی اسپیسکه‌ده یوق ایدکی حقنده وولسدن اسپرافقه آلوب ، جمعیة شرعیه محکمه‌سینه هم مذکور اسپرافقه‌نی مرافعه ایدوب ، نه روشده عمل ایدرکا کرك ایدوکنی استفسار ایلمك لازم اولسه کرك .

٢ ـ اسپرافقه‌لرك درست وحقیقت اولوب اولمادیغی حقنده شبهه ایدولان صورة‌ده پالیسه آرقلی ، اسمندن اسپرافقه ویرلمش امامك کندوسینه ویاکه توغری جمعیة شرعیه محکمه‌سینه مراجعت ایلمك لازم اولسه کرك جمعیة شرعیه‌یه مراجعت ایدولدکده ارخیب متریقه‌سینه تطبیق ایدوب جواب ویرلور ظننده‌مز .

٣ ـ متریچسکوی اسپرافقه‌لر خزینه حقی اولمای فقط دفع شبه ایچون امامل‌رنك کندولرینه لازمدر . بو تقدیرجه حاجت اولان یاشلر ویاکه طلاق ونکاح‌لری ، امامل‌ر اوزلری متریقه‌دن کوروب بیلمشلر ایسه ، متریچسکوی اسپرافقه حاضر ایتمیه لزوم اولمازسه کرك • بیله اسپرافقه حاضر اولمای توروب لوازم اداء ایدوجی امام عیبلو هم اولمازسه کرك .

Правила въ разъясненіе 1338 ст. X т. 1 ч. закон. граж изд. 1887 г. изданныя съ разрѣшенія Его Высокопревосходительства Господина Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 22 мая 1893 года за № 2863, для руководства приходскимъ муллам при раздѣлахъ наслѣдственныхъ имуществъ умершихъ магометанъ.

1) Мулла приступаетъ къ раздѣлу наслѣдства не иначе, какъ по просьбѣ кого либо изъ наслѣдниковъ; безъ просьбы наслѣдниковъ мулла можетъ приступить къ раздѣлу наслѣдства въ томъ случаѣ, когда это поручается ему Духовнымъ Собраніемъ. По своей же волѣ, безъ порученія начальства и безъ просьбы наслѣдниковъ, мулла не долженъ вмѣшиваться въ дѣла о раздѣлѣ наслѣдства.

2) Раздѣлъ наслѣдства по просьбѣ наслѣдниковъ долженъ производить тотъ мулла, къ приходу котораго принадлежалъ умершій наслѣдодатель. По требованію же начальства можетъ приступить къ раздчлу наслѣдства и мулла чужаго прихода.

3) Прежде чѣмъ приступить къ раздѣлу, мулла долженъ собрать свѣдѣнія о томъ, нѣтъ ли въ числѣ наслѣдниковъ малолѣтнихъ и назначены ли къ послѣднимъ опекуны. Если опекуны не назначены, то и къ раздѣлу наслѣдства приступать не слѣдуетъ до тѣхъ поръ, пока не будутъ опредѣлены къ малолѣтнимъ опекуны.

دستور العمل (*)

ميراث مالنى بولنان وقتده اماملر ايچون لازم اولان ترتيب در • ملكى نظامك ١٠ نچى توم ١ نچى قسم ده اولان ١٣٣٨ نچى استاتيا اوزرينه غسباداين منستر طرفندن ايدلمش بيان اولوب ، ١٨٩٣ نچى ييلده ٢٢ نچى مايده ٢٨٦٣ نچى نومير اوزرنده جمعية شرعيه يازلمشدر •

١) اماملرنك ميراث مالنى بولماكارينه وارثلردن بريسى طرفندن التماس ايدلمك وياكه جمعية شرعيه طرفندن فرمان (اوكاز) اولمق شرطدر • بوندن باشقه صورة لرده اماملر ، تركه‌يى تقسيم ايده آلمازلر •

٢) محكمه‌لردن امر اولان صورتده هر بر امام تقسيم ايلر ايسه‌ده ، وارثلر التماسى ايله تقسيم ايلمك فقط محله امامينه مخصوصدر • بناء عليه وارثلر التماس ايدرلر ايسه‌ده چيت محله امامى تقسيم ايده آلماز •

٣) بالغ وارثلرك جمله‌سينك رضالقلرى وصبى وارثلرك اپيكونلرينك رضالقلرى شرطدر • بونك خلافنچه اولور ايسه اوشنداق صبى‌لر ايچون اپيكون تعيين ايدلمش ايسه ، اماملر تقسيم ايده آلمازلر •

(*) اوشبو دستور العمل ، محكمه شرعيه طرفندن ١٨٩٣ نچى ييلده ـ ٢١ نچى ايونده ـ ١٣٩٣ نچى نوميرده اولان اوكازى ايله جمله محله اماملرينه نشر ايدلمشدر .

عمر، عثمان، على، حسن، حسين، سعيد، سعد، العباس، حمزه، طلحه، زيد، عمرو، خالد، حبيب، خليل، وليد، سالم، ثابت، انسّ، جابر، قاسم، معاذ، سهل، محسن، الفضل، سفيان، نعمان، نصر، محمود، جعفر، شعبة، عطاء، وغيرلر . قز بالالر ايچون خديجه، عائشه، فاطمه، رقيّه، مريم، اسماء، حفصة، زينب، هند، صفيه، زبيده، حليمة، رابعة، آمنة، سلمٰى، عزّة، ليلٰى، سعدة، وغيرلر • اما اسم ويرلوب متريقه يه يازلمش بعدنده تفاءلاً مناسب لقب ياكه كنيه‌لر ويرمكده آتا وآنالر اختيارلى‌لردر •

٩) اوشبو تنظيمـاتى لوازم اهللرى كامـل رعايه ايدوب مضمونى ايله عمل ايتسونلر • اكرده امام وموءذن‌لر اوزلرينه حاجت كورسه‌لر اوشبوندن كوپيه يازوب آلسونلر •

چين فخرالدينوف

سكره تار قدرغولوف

نونمير ١٥٥٦ اوستال ناچالنيك

وبنت رسول الله صلى الله عليه وسلم) ام كلثوم لايعرف لها اسم انما تعرف بكنيتها (كتاب الجوائز والصلات من جمع الاسامى والصفات)

سيركولر (*)

جمعية شرعية اورينبورغيه دن ، كندوسينه تابع اولان محله امامليرينه

اويازدنوى اسپراونيكلردن بريسى اوشبو يلده ايـول آينده صوبرانيه يه يازمـش آتناشينيه سنده آيته‌در :

(زاپاصنوى نيژنوى چين‌لر وفات اولدوقده ۋلستنوى پراۋلينينك صوردوقنى كوتماى، دفن ايدولان وقتى ايـله محـله امامليرى ۋلستنوى پراۋلينيه يه متريقه دن اسپرافقه تابشرسونلر ايدى) ديب •

Циркулярно.

Отъ Оренбурскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія.

Приходскимъ Имамамъ округа Оренбургскаго Магомотанскаго Духовнаго Собранія.

Одинъ изъ гг. Уѣздныхъ Исправниковъ въ Іюнѣ мѣсяцѣ сего года обратился въ Духовное Собраніе съ ходатайствомъ, не признаетъ-ли оно съ своей стороны возможнымъ обязать указанныхъ муллъ доставлять подлѣжащимъ Волостнымъ Правленіямъ метрическія справки о смерти запасныхъ нижнихъ чиновъ, состоящихъ на

учетѣ, немедленно, коль-скоро они будутъ преданы землѣ, а не тогда лишь, когда таковыя требуются Волостными Правленіями, какъ это практиковалось до настоящаго времени.

Духовное Собраніе, обсудивъ означенный вопросъ и находя, что веденіе учета состоящимъ въ запасѣ нижнимъ чинамъ имѣетъ весьма важное значеніе по всему округу сего Духовнаго Собранія и что однообразное и своевременное доставленіе свѣдѣній объ убыли ихъ желательно, Духовное Собраніе опредѣляетъ: предписать циркулярно всѣмъ мулламъ округа сего Собранія, за исключеніемъ Казанской и Сибирскихъ губерній, и Внутренней Киргизской Орды, доставлять въ мѣстныя Волостныя Правленія свѣдѣнія о смерти запасныхъ нижнихъ чиновъ въ ихъ приходахъ немедленно послѣ погребенія ихъ, а буде при сихъ запасныхъ нижнихъ чинахъ окажутся билеты, то сдѣлавъ на нихъ соотвѣтствующія надписи, о времени смерти таковые отсылать одновременно въ тѣ-же Волостныя Правленія.

Членъ Собранія *Фахреддиновъ*.

И. д. Секретаря *Ахтямовъ*.

И. д. Столоначальника *Исламгуловъ*.

9 Августа 1895 года

№ 3925.

بوخصوصده تدبیر ایتمکنی صوبرانیه محکمه‌سی موافق کوروب اوشبو سیرکولری ایله محله امام‌لرینه بیوره‌در : زاپاصنوی‌چین‌دن (خدمت ایدوب قایتمش ویاکه راتنیك وآپالچین کبی عسکریه‌دن محسوب) اولان کمسنه‌لر وفات اولدوقنده دفن ایدوب متریقه‌یه یازغاچده متریقه‌دن اسپرافقه یازوب شول اورنده اولان ؤولستنوی پراؤلینیه‌یه تابشرسونلر . اکرده مذکور کمسنه‌لرنك عسکرلك بیلیت‌لری تابولسه اول وقتده وفات اولدوقنی هم‌ییل وچسله‌سنی مذکور بیلیت‌لرینه یازوب ، بیلیت‌لرنی شول اورنده اولان ؤولسنوی پراؤلینیه‌یه تابشرسونلر . اماشهرلرده اولان امام‌لر پالیتسه‌یه تابشرسونلر .

چلین فخرالدینوف

سکره‌تار اختموف

اوستال ناچالنیك ایسلامغولوف

آغوستنك ٩ نچی کوننده ١٨٩٥ نچی ییلده

نومیر ٣٩٢٥

(*) اوشبوخصوصده — ١٨٩٤ نچی سنه‌ده ـ ٢٢ نچی سنتبرده — ٣٨٦٩ نچی نومیر اوزرنده قزان غوبرناسنده اولان امام‌لره مخصوص سیرکولر تارالمش ایدی

5576

مسئله لر

١

(مكتب واوقومق)

جمله مزه معلوم اولدیغنه کوره شریعت اسلامیه مزده برنچی اولان قاعده لر اوشبولردر :
الله تعالی حضرتلرینه اخلاص قللق وعبادة ایتمك ، جمله انسان وادم بالالرنی دوست کورمك ، بالخاصه مسلمانلرنی قارنداش بیلمك ، کم اولورسه ده اولسون حتی که حیوانات لره قدر جمله جان صاحبلرینك حقلرنی حفظ ورعایة ایتمك ، عهد ووعده لره وفا ایتمك ، هر وقت ده راست وصداقت اوزرینه اولماق ، خلقنی کوركام ایتمك ، خیانت ، جبر وظلم کبی بوزق خلقردن براق اولماق ، وغیرلر . ذکر ایتدکمز شیلری بیلمیه باش سبب « علم » در . انسانلرك دنیا واخرة ده مسعود وبختلی اولماقلری اوشنداق « علم » ایله در . شونك ایچون شریعتمزده ایر وقزلر ، یاش وقارت لر ، جمله سی علم اوکرانمك ومعرفت حاصل ایتمك ایله بیورلمشدر .

عزیز امانتلر اولان ، بالالرننك آیاقلرنی علم یولینه قویمق وهیچ اولمازسه اعتقاد واصول عبادتی بیلدررقدر فرصت ویرمك ، اتا ، انالره ، ولی وبابالره وتربیه ایدوچیلره فرض ولازم ایدلمشدر . اوشنداق عالم واوقغان کمسنه لره ، علملری یتکان قدر هم باشقه لره اوکرتمك وبیلدرمك شریعت اسلامیه حکمنچه بورچ در . وحال بوکه بالالره اصول عبادة وقواعد دین ، اوکراتمك ، حقنده ، خلقمز آراسنده اعتبارسزلق ، کوندن کون ارتوب واردیغنی تأسف لنوب کوروب تورمقده مز . باشقه خلقلر ، اوز بالالرنی عموما مکتب لره یورتوب اوقتدقلرنده ، بزلر سوکلو بالالرمزك عزیز عمرلرنی ضائع ایدوب اوینامق واورام لرده یورمك ایله ، اوزدردقلرنی سیر ایلمکده مز . نه قدر محله لرمز ، دین علمی اوکرانورلك مکتب لردن محروم اولدقلری کبی کوب مکتبلرمز ودرسخانه لرمز ، اوقتوچیلری اولمادیغندن درس سز ویران اولوب توردقلری معلومدر . ایمدی بوروشده اولان کمچیلك لرمزی قسقه زمانده کامل ایلمك وبالکل آرتده قالدرمق ممکن اولمازسه ده ، آزاز اولسه ده چاره سنی بولماق ویولغه کروب آلغه وارمقدن امیدسز هم دکلمز .

تجربه یه بناء بالالرمزه علم اوکرتمك ، دین وایمان بیلدرمك اوشبو اوچ تورلی ترسه یه توقتالوب تورمقده در . اکرده اوشبولرك چاره سنی کورر اولسه ق بلکه بزلر هم علم لدتنی بیلوب بالالرمزنی یخشی تربیه ایدر ایدك . ذکر ایتدکمز شیلردن برنچیسی : بالالره واهل محله یه ایمان واسلام اوکراتمك حقنده ، محله امامری اجتهاد ایلمك وتروشماقدر .

چونکه امامره محله ده دین باشلقلری اولدقلری ایچون ، تعلیم ویرمك خدمتی هم آنلرنك بوینلرینه یوکلنمشدر ، ونه قدر مشقتلر اولسه ده صبر وثبات ایله اولماق ومشکل لکار ایچون اوله چق ثواب ومکافاتی محض الله تعالی دن امید ایلمك ایله تکلیف اولنمش لردر .

ایکنچیسی : علم فضیلتنی شرافتنی وعظ ویومشق سوزلر ایله آتالره وتربیه ایدوچلره تکلاتمقدر . وبوخصوصده وارد اولمش آیة وحدیث لری ویاکه عقلی دلیللری آچیق ترجمه

ایدوب

مشكل اشلر جملەسندن اولمازسەدە . فقط اعتبار ايدلمديكدن ويران وخراب حالدە قالمقدەدر . سوكلو آتاو آنالرمز ايچون عمرمز بارنچه خدمتلرنى جانمزه منت بيلدكمز حالدە بركون ايكى كون خدمتمز هيچ شى حساب ايدلمكدە ايدكى معلومدر . بوتقديرچه جملەمز اتفاق ايلەاتا ايدوب خلقلرنى توشندرمكدر . بوخدمت هم شبهەسز محله امامارى ذمەلرندەدر .

اوچونچيسى : محلەلردە اولان مكتبلرى تربيەوتعمير ايلمكدر . تعمير ديدكمزك ايكى جهتى اولوب ، بريسى اوقتوچيلارى ، ايكنچيسى جماعت وخلقلار اوستوندەدر . اوقتوچيلاره لازم اولان تربيەوتعمير اوشبودر : حاجت علملرى وكرك سونكندە كراكلرنى اوكراتمكدر . تيش اولمغان ، نه دنيا ونه اخرةدە فائدەسى كورلميان شيلردن صاف ايدوب ، غايتدە شفقت ومرحمت ايلە اوقتمقدر . جماعتلره تيوش اولان تربيه وتعمير اوشبودر : بالالرى وقتندە مكتبلره يورتمك مكتبلرى جيلى وياقتى هم پاك ويخشى هوالى ايدوب توتمقدر . اورون وكروسين كبى عام وخاص حاجتلردە خلقلار بربرسينە اشانوب تورماسونلار ايچون محله اهاليسى اوز آرالرندن ، اعتبارلى وخدمت ايدر داى كمسنەلردن ايكى واوچ عددنى مكتبلرنى قارامق ايچون ناظر (بلوستيتل) ايدوب ياللاب قويمق لازم اولەدر . اوشبو كمسنەلره ، مكتبلرك ايچ وطش لارى ، شريعت بيوردقچه پاك وخوش هوالى ، ملايم اولوب تورماقينا واوقتوچيلارنك اوقتولارينە وبالالرك اوقماقلارينه ، شاكردلرك خلق وفعللرينه ، الحاصل جملەحاجتلرينه كوز اولوب قاراب ، لازم اولان خدمتلرى اداء ايدب تورلره . مكتبلر ، مسجدلر ، مقبرەلرمزك لازم درجەدە معمور اولمادقلرى بيلە روشدە قاراوچيلرمز اولماديغندن ايدكندە شبهەيوقدر .

٢
(مسجدلر عبادة خانەلر)

اوزمزك دين وشريعتمز اقتضاسنچه عبادة قلماقمزه دولتمز طرفندن كامل اختيار ويرلدكى كبى ، عبادة خانەلرمز اولان مسجد (شريف) لر بنا ايلميەدە نظام دائرەسندە اختيارمز اولمشدر . لكن اسلام عرفنچه مسجدلر بناسندە هر قدر عادة ولازم اولان ترتيبلر واردركە رعايە ايلمك فرض درجەسندە دينلسە مبالغە اولماز . مثلا اهل اسلام اولان محله دە نظام مساعدە ايتدكى صورةدە اولابر مسجد ايكنچى بر مكتب امام ومؤذن دورتنچى مكتبدە معلم بشنچى بوذكر ايدلمشلرك معاش واستقبالللرنى تأمين ايلمك لازمدر . كرك صوكندە كركنى قارامق اصولىدە بودر . اكرده بو اصوله خلاف اوله رق مثلا : برنچى مسجد تعميره محتاج وياكه معمور اولسەدە ، يانندە مكتب واوقتوچيسى اولمازسە وياكه بونلر ادارەسينە يتارلك قدر مصارفلق اولمازسە ، بومحلەدن خلقلارى آيروب ايكنچى واوچونچى مسجدلر بناء ايلمكدە نەكبى فائدە اولور ! , بلكه بوصورةدە اولكى ضعيف محلەى تمام ضعيفلندروب وايكنچيسنى هم قوةلندره آلماى هر ايكيسى دن برثمره كورلميەجكدر . وحالبوكه اسلام دينى نك سلامتلكى تيشسز اورنلره مسجد بناء ايلمك ايلە اولماى ، مكتبلرى قارامق ولازم علملرى تعليم ايتمك ايلە اولەدر . نەقدر قريەلر واردركە اوچ بيش جامع ومسجدلرى اولديغى

وآنالرمزك خانه ویورطلارنی قولکوچمز ایله تعمیر ایدر ایسك برلردن ممنون اولورلار ایدی وحالبوكه آنلرك دنیا زینت وچاچكه‌لرنده رغبتلری قالمامشدر . بلكه مزارلری اطرافینه حیوان كرماز درجه‌ده اغاچ یاكه تاش‌دن احاطه ایلمدرر ویاكه چوقر قازر ایرسه‌ك ، اولكارمزنی جانلاری شاد اولور ومزارلرمز باغچه‌لق مثالنده مرغوب اولور ایدی . بركون اولور بزلره‌ده بالالارمز بیله روشده حرمت ایدرلر ایدی .

حالده برمکتبلری یوق وآلتی یدی بلكه اون عدد اوكازنی عالملری اولدیغی حالده بر اوقتوچیلری یوقدر . اش بونك ایله قالور ایسه تشكر ایدر ایدك وحالبوكه بوكبی امامری كوب اولان قریه امامری ، متریقه ومحله خدمتلری حقنده اوز آرالارنده نزاع ودعوالار چیقاروب محکمه‌لرده كاعذلر یورتمك ایله عمرلرنی هوایه اوچرمقده‌لردر .

بونلردن محله خلقلرینه وخصوصا امیدلنوب تورمقده اولان بالالرینه فائده یوق ایدوكنی سویلمیه حاجت یوقدر . خلق آراسنده دشمانلق كوبایمك خلق بوزلماق ، بوروشده امامر دعوالشماقلریدن ظاهر اولدیغی تجربه ایله معلوم اولمشدر . وحالبوكه ایسكی مسجدلری تربیه ایلمك ثوابی هم یانكا مسجد بناء ایتمكدن كم اولمای ، اودون ، شم ، كروسین وباشقه حاجتلری ایچون صرف ایتكان اقچه‌لار ، شریعت نظرنده مسجد عمارت ایلمكه حساب ایدلمشدر . برقریه‌ده بنكلر ایله اقچه‌لر صرف ایدوب ایكی ، اوچ مسجد بناء ایلمكدن یخشی ایدوب برمسجد وآندن ارتدقینه برمکتب بناء ایلمك ممكن اولادر . اكرده بونلردن هم ارتور ایسه مسجد ومکتبلر فائده‌سینه وقف ایدلسه بیكرك فائده‌لو اولادر . اوشنداق بر آولده بش مسجد بناء ایده چك آقچه ایله ، قیاسته قدر قالورلق درجه‌ده محکم ایدوب تاش‌دن ویاكه كیرپیچ‌دن برمسجد بناء ایلمك حكمنده اولادر . بونك فائده‌لو ایدكی البته معلومدر . اكرده ایسكی مسجدلرنی تربیه ایلمكده كچیلك ایتمیان بركمسنه ، الله رضاسیچون یانكا مسجد بناء ایلمك حسابنده اولسه ، بومرحمتی ، مسجدلری قضایه دوغری كلمش ویاكه هیچ برمسجدلری اولمیان اورنلارا ، ایلمك تیش ایدی . بعض قریه‌لر واردركه مسجد بناایتمیه قدرةلری وامام آلمیه قوة لری اولمادیغندن اوتون ، قرق چاقرم یقدارنده اولان مسجدلره تابع اولمشلاردر . بیله اورنلار كوب اولوب محکمه‌ء اسلامیه‌یه معلوملردر .

٣
(مقبره لر)

آتا ، بابالرمز وطنلری اولان زیارت (مزار ، قبر) بركون ، بزلره هم وطن ویورت اولاچقدر . صوك اورنمز ومقاممز ، هیچ شبهه‌سز مزاردر . اوشبونك ایچون شریعت اسلامیه‌مز قبر ومزارلری حرمتلب توتمق ایله بیورمش وضرورة سز اوستوندن تاپتاب یورمكدن منع ایلمشدر . لكن كوب قریه‌لرمز واردركه مزارلری لازم درجه‌ده ساقلانمای ، اطرافینه احاطه‌لار یسالمای ، ایچینه حیوانلر كرب حرمت‌سز ایدوب یورمكده‌لردر . وحالبوكه بتون قریه خلقینه برقبرلكی حرمتلب آسرامق ، آتاوانالرمز وباكارنی تربیه‌لب جانلرنی راحتاندرمك

مشكل

۴

(وعظ سویلمك)

شریعت اسلامیه حکمتچه ، یومشاق وعظ وکورکام نصیحتلر ایله دوغری بلغه اوندامك ثواب لی
عملدر . برلرده هم اهل اسلامه وعظ ایدوچیلر امام لر وعالملردر . اعتبار ایله سوزلنمش وعظلرك
کوکللره اثری وفائده سی کوبدر . استاذدن اوقلدیغی تقدیرده آی لر وقت اوزدرب درس
آلاچق عالملری ، یخشی سوزلمکلك اولان کمسنه لرك برمجلسده سوزلمش وعظلرندن
ایشدوب خاطره آلماق ممکن اولادر . لکن نه چاره که برلرده ، وعظ سویلمك ادب وشرطلرینه
لازم درجه ده اعتبار ایدلمامشدر . تیش اولسه اولمازسه ده ، واعظلرمز عرب وفارسی سوزلری
کوب قاتناشدروب سوزلمکده لر ایدکی معلومدر . آکلاه ق یکل اولسون ایچون الله تعالی حضرتی
هر قومه اوز دیللری اوزرنده رسوللر یباردکی حالده بزم عالملرمز عرب صرفلرنی
فارسی دیلی ایله اوقتدقلری کبی وعظلرنی هم آنکلاشلماز درجه ده یاددیل ایله سوزلمکلك
لردر . بونك سببی برلره معلوم اولمازسه ده بلکه اوزلرینه معلومدر . لکن بزم فکرمزه بناء
وعظلردن لازم درجه ده اعتبار وعبرت النمادیغی نك سببی دکلاوچیلرمز . وعظلرنی آکلاما
دیقلرندندر . زمانمزده هر برخلق نازك عالملری وغایتده چیتن اولان فنلری اوزلری نك
آنادیللری ایله یکل ایدوب هر کمنی اشنا ایلدکلرنده بزم امام لرمز ، الك آچیق اولان شریعت
اسلامیه قاعده لرنی واسلام حکم لرنی آنادیلی ایله آنکلاته آلمادیقلری ایچیلك حساب ایدلماز
ایسه دنیاده کچیلك دیکان شیء هیچ اولمازسه کرك . وعظ سویلمکلك اولان ادب لر ، اخلاق
کتابلرنده بیان ایدلمشدر . لکن بر ایکی نقطه سنی بواورنده برلرهم ذکر ایدر ایرسه ك
ضرر اولمازسه کرك . شویله که . سوزلاوچی کمسنه وعظنی قچقر راق ، آنقمای ، خلق
آنکلارلق درجه ده اوزدیللری ایله ، ضرورة اولدیقده عرب وفارسی دیلنی قاتناشدرمای
مثلا عرب کتابندن سوزلر ایسه عرب سوزلری نك برام برامینه معناویرمای بلکه هر جمله نك
خلاصه سنی اچیق ترجمه ایدوب سوزلمك لازم اوله در . اوشنداق وعظلرك قرآن شریف
ودرست حدیثلره بنا ایدلمسی لازم در . اصلی اولمیان سوزلر ویالان حکایه لردن صاف
اولوب ، دنکلاوچیلر یالقمازدای روشده قسقه وفائده لو اولماق لازم در . کنه وعظلر ، هر
وقتده براش حقنده اولمای ، خلقلارك کرا کلرینه قاراب اولماق تیش در . مثلا عبادت حکملری
وفضیلت لری ، آتاو آنالرك بالالار اوستونده وبالالارنك آتا وانالار اوستونده اولان حقلارینی ،
ایر ایله خاتون کورشی لر نسل وقارنداش لر ، وجمله انسانلر آراسنده اولان حقلاری ، ایمان
واسلام عاجز وفقیر ویتیم لره اعانت ایتمك فضیلتنی ، راستلق ودوستلق اوشنداق اوقومق
واوقوتمق فائده لرنی ، ظلم وجبر وخیانت کبی شریعت نهی ایتکان نرسه لرده اولان ضررلارنی ،
جمله سنی مناسب وقتلرنده خلقلاره ایشتدرمك لازم اولادر . بونلردن باشقه هم وعظلرده اوشبو
ذکر ایدیله چك خصوصلر بیان ایدلمك ضروردر : شریعت اسلامیه نك بویروش ونهی ایتمش
شی لرینی ، بیورمقنده ونهی ایتما کنده اولان سر وحکمت لرینی ، رسول اکرمك نسل قبیله سی
وجمله یورت جماعت لرینی ، صحابه لری ، ورسول اکرمك نه روشده دنیا کچرما کینی ،

شریعت اسلامیه ؛ خلقلرنی یالقاولقدن منع ایدوب حلال کسب ایله بیوردیقنی ، هر تورلی هنر وصنعتلری اوکرنمك مباح بلکه بعض وقتده فرض کفایه ایدوکنی ، یالقاولری الله تعالی سومادیکنی ، چیتکه سنهلر قولنده اولان مال لاره طمع ایدوب کسبسز واشسز یاتوچیلر مسلمان جماعتینه الوغ بلاء ایدکنی ، اصلسز سوزلر سوزلاب خلق آراسنده فتنه چیقاریق وحیلهلر توزب کشی لار مال لارنی جمع ایلمك ممنوع ایدکینی ؛ یتیم ومظلوم ر مالارنی اشامق حرام اولدیقنی ؛ شریعت بیورمش بوش ایله مالاردن معلوم مقدارنی اورنلارینه صرف ایتمك فرض ایدکنی وغیرلرنی .

❁ ٥ ❁

(امام لار)

محلهده اولان امام لار شول محلهنك دین باشلقلاری حساب ایدلنهلر . انسانلرك خلق وفعللری تورك هم بوزق اولمایه اماملرك الوغ اثرلری اولادر . اماملار ، سوزلری ایله یخشی لقه دلالت ایتدکاری کبی فعللری وعادةلری ایله هم خلقه اورناك وکوچراج اولمقده لاردره محلهلر خواه الوغ ، خواه کچوك ؛ خواه فقیر خواه بای اولسون اماملرك اورنلاری غایتده الوغ وحرمتلو اورندر . = اوزلارینك دین باشقلارنی اوزلری سایلاسونلر والله تعالی حضورنده اوزلری جواب وبرسونلر = دیب ، امام سایلامقنی دولت مزاوزمزه مرحمت ایدوب تابشرمشدر . بونك ایچون نه قدر تشکر ایدرساك آز اولور . ابمدی بوکبی حرمتلو اورنلاره هر تورلی نفس فائدهسی ایچون ویاکه آتاسی واناسی حرمتی ایچون کنه ، تیشسز واستحقاقسز کمسنهلری سایلمش جماعتلر هم نظام هم الله تعالییه خیانت ایلمش اولورلر . شونك ایچون امام سایلامقده اولان فرصتنی ضائع ایتمك ودولت طرفندن احسان ایدیلان حقمزی اعتبارسز روشچه یورتمك الوغ خطالق وعیب حساب ایدلسه کرك . حالبوکه هرکون بر امام سایلامق ویاکه یکل لك ایله اورنندن چیقارمق ممکن دکلدر . امام اولناچق کمسنهنك برنجی درجهده دقت ایدلهچك نرسهسی ، علمی خلقی کوزل اولماقیدر . حتی که اهلهسینك هم اوزارینك قرنداشلارینا ، ایمان فرض وواجب وبالجملة خاتونلارا مخصوص اولان احکام شرعیهلری بیلدررر درجهده علم قوتی اولماقیدر ؛ چونکه خاتونلر ایچون بیلمیه تیش اولان کوب مسئلهلر واردرکه اوکره توچی اردهخاتونلرا اولماقی لازم اولور . حتی که بوکبی مسلهلردن حسابسز دیورلکلاری رسول اکرم افندمزك خاتونلری طرفندن کوچرلمشدر . شول حکمت ایچون رسول اکرم حضرتلرینه کوب خاتون نکاحلنمکده لازم کورلمشدر . ایمدی یازمیه مراد ایتدکم سوزلر بو اورنده تمام اولدی . انشاء الله سوزلرمزی بعض کمسنهلر اعتبارلرینه الورلر دیو امید ایلمکدهیم . الله تعالی اولادمزه علم وهنر اوکراتمه وجملهمزی بخت سعادة صاحبلری ایتمهیه سببلرنی میسر ایتسون . الله حضرتینك مرحمت وشفقت ایشکاری برلر ایچون هم اچیقدر . فقط برزاره اجتهاد وغیرت لازمدر .

انتهی

رضاء الدین بن فخر الدین